

RAPPORT A07-062-O

**Archeologisch onderzoek Rodezand 24
te Oudewater**

Grondboringen en opgraving

Opdrachtgever: Arjan Verstoep Buro voor Bouwkunde BV
Postbus 48
2870 AA Schoonhoven

COLOFON

Rapport A07-062-O
Archeologisch onderzoek Rodezand 24 te Oudewater
Grondboringen en opgraving

Rapportagedatum: 19 februari 2008

Auteurs: drs. M. Tump, M. van Dasselaar
Uitvoering veldwerk: M. van Dasselaar, B. Nieland, drs. M. Tump
Digitale uitwerking tekeningen: drs. J.J. Venneman
Determinatie keramiek en glas: E. Noels, drs. M. Tump
Determinatie dierlijk botmateriaal: M. van Dasselaar
Fotografie: ir. R.H. Nijdam
Redactie: ing. A.J. Vermeulen
Autorisatie:

drs. M.W.A. de Koning
senior-archeoloog ArcheoMedia BV
e-mail: koning@arnicon.nl

©ArcheoMedia BV, archeologisch onderzoeks- en adviesbureau, 2008, Capelle aan den IJssel

ISBN: 978-90-5970-405-3

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Betrouwbaarheid van archeologisch booronderzoek

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en richtlijnen, zoals vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (versie 3.1) van het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie.

Certificering

ArcheoMedia BV heeft sinds 1994 een veiligheidsbeheerssysteem dat voldoet aan de eisen van de VCA. Sinds 1996 voldoet het kwaliteitssysteem van ArcheoMedia BV aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001. Sinds 2003 voldoet het kwaliteitssysteem aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001:2000.

ArcheoMedia BV is door het CCvD Archeologie en de RACM geschikt bevonden voor het verrichten van vergunningsgebonden opgravingswerkzaamheden.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	3
1 INLEIDING	4
1.1 Aanleiding tot het onderzoek.....	4
1.2 Beleidskader.....	4
1.3 Administratieve gegevens van de onderzoekslocatie.....	6
2 RESULTATEN VOORONDERZOEK.....	7
2.1 Resultaten bureauonderzoek	7
2.2 Resultaten verkennend booronderzoek.....	8
2.3 Geformuleerde aanbeveling n.a.v. het vooronderzoek	9
2.4 Aanvulling op het bureauonderzoek.....	9
3 BOORONDERZOEK	11
3.1 Doel van het onderzoek	11
3.2 Onderzoeksofzet en werkwijze.....	11
3.3 Resultaten	11
3.3.1 Bodemopbouw	11
3.3.2 Archeologie.....	11
3.3.3 Beantwoording onderzoeksvragen booronderzoek	13
4 OPGRAVING	14
4.1 Doel van het onderzoek	14
4.2 Onderzoeksofzet en werkwijze.....	14
4.3 Resultaten	16
4.3.1 Sporen en structuren.....	16
4.3.2 Vondsten	20
4.3.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	21
5 CONCLUSIE.....	23
GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR.....	24

BIJLAGEN

1. Boorstaten
2. Determinatielijsten opgraving

SAMENVATTING

Op de locatie Rodezand 24 te Oudewater zal nieuwbouw (een woning) worden gerealiseerd. Daartoe is de bestaande bebouwing uit de jaren '60-'70 van de 20^e eeuw gesloopt tot op het maaiveld. In december 2005 heeft ArcheoMedia BV voor deze locatie een bureauonderzoek met controleboringen uitgevoerd.

Het onderhavige onderzoek betreft een aanvullend booronderzoek op die locaties binnen het plangebied waar door het heien van palen diepgaande verstoringen zullen optreden. Tevens is een archeologische opgraving uitgevoerd tot de verstoringsdiepte van de funderingsleuven. De opgraving heeft hierdoor een beperkt karakter.

Tijdens het aanvullend booronderzoek konden zes boringen worden uitgevoerd tot in de natuurlijke ondergrond; zeven boringen zijn gestuit op puin of muurwerk. Over de natuurlijke omstandigheden kan worden opgemerkt dat het onderzoeksterrein zich bevindt in een komgebiedje tussen de Hollandsche IJssel (ten zuiden) en de Lange Linschoten (ten noorden). Een kleilaagje dat zich wel in de noordelijke boringen bevindt en niet in de meest zuidelijke, wordt geïnterpreteerd als afzetting van de Lange Linschoten. Daaroverheen is een dun laagje veen gegroeid, waarna het geheel is afgedekt door de komklei van de Hollandsche IJssel.

Het niveau waarop tijdens het boren werd gestuit bevond zich steeds op een diepte van 2,0- tot 2,5 m-mv. Uit de overige boringen blijkt dat de dikte van het archeologisch pakket in het plangebied circa 3,0-3,5 m bedraagt. De archeologische resten strekken zich uit over het gehele terrein. De oudste mest- en kleilagen (ophogingspakketten) dateren tenminste uit de 14^e/15^e eeuw. Dateerbare oudere indicatoren zijn niet aangetroffen. De archeologische resten zijn (voor zover waarneembaar in boringen) intact. Op grond van de boringen kan worden aangenomen dat ecologisch materiaal goed bewaard is gebleven. Onder andere mestpakketten zijn duidelijk herkenbaar en bevatten onder andere herkenbare verbrande en onverbrande zaden, botmateriaal en metaal.

Tijdens de opgraving zijn diverse sporen aangetroffen: de resten van een klein woonhuis met een straatje erachter. De sporen bestaan uit een bakstenen vloer, plavuizen vloer, voor- en achtergevel, overig muurwerk/fundering, een beerputje, beerputje of waterputje en een ophooglaag. De aangetroffen sporen in de opgraving beperken zich hoofdzakelijk tot resten van de 17^e tot 19^e-eeuwse bebouwing. De vondsten bestaan uit keramiek (bouw materiaal en gebruiks aardewerk), dierlijk bot en glas. Zowel de achtergevel als een deel van de voorgevel van het woonhuis zijn opgebouwd uit baksteenformaten van 22x10x5 cm. Op grond van het baksteenformaat en (beperkt aantal) vondsten kan het woonhuis, met afmetingen van 6 bij 8 meter, in de 17^e eeuw gedateerd worden. De kern van de voorgevel is vermoedelijk ouder (baksteenformaten 24,5 cm; circa 15^e /16^e eeuw). In de 17^e eeuw heeft er een verbouwing aan plaatsgevonden. Delen van het 17^e-eeuwse pand zijn verstoord geraakt, met name langs de oostzijde van de locatie. Vermoedelijk is dit gebeurd bij de bouw (in de 20^e eeuw) van het onlangs gesloopte pand.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Op de locatie Rodezand 24 te Oudewater zal nieuwbouw (een woning) worden gerealiseerd. Daartoe is de bestaande bebouwing gesloopt tot op het maaiveld. De delen van de bodem die door de nieuwbouw worden verstoord zijn door ArcheoMedia BV gedocumenteerd, in opdracht van Arjan Verstoep Buro voor Bouwkunde BV. Op de plaats van de nieuwe heipalen zijn op 9 februari 2007 grondboringen uitgevoerd. Tevens is op 23 februari 2007 een archeologische opgraving uitgevoerd tot de verstoringsdiepte van de funderingsleuven.

In juli 2006 zijn reeds een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd voor de onderzoekslocatie Rodezand 24 (Van Dasselaar & De Koning 2006). Naar aanleiding van dit onderzoek is de aanbeveling geformuleerd, bij de nieuwbouw van het pand het bodemarchief zo veel mogelijk te sparen. Die delen van het bodemarchief die niet bewaard kunnen blijven, dienen te worden gedocumenteerd. Het Programma van Eisen voor het onderhavig onderzoek is opgesteld door ArcheoMedia BV (De Koning 2007) en is geaccordeerd door het bevoegd gezag, geadviseerd door de Adviseur Archeologie van de provincie Utrecht, drs. A. Borsboom.

1.2 Beleidskader

Op basis van het Verdrag van Valletta (Malta), is besloten dat archeologisch onderzoek een onderdeel vormt van bestemmingsplanvoorbereidingen en/of uit te voeren projecten waarbij ingrepen in de bodem plaatsvinden. Het verdrag is per 1 september 2007 vastgelegd in de Wet op de archeologische Monumentenzorg (aangepaste Monumentenwet 1988).¹ Door archeologie tijdig in de planvorming te betrekken, kunnen de archeologische waarden hierin eventueel worden ingepast. Het uitgangspunt ten aanzien van de aanwezige archeologische waarden in de planvorming is, volgens rijks- en provinciaal beleid, behoud *in situ*.²

De provincie Utrecht onderschrijft deze stelling in het provinciale Cultuurprogramma en in het Streekplan. Op basis van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Utrecht (CHS) geldt dat de onderzoekslocatie zich in de historische stadskern bevindt met een hoge kans op archeologische sporen. Op basis van bovenstaande stellen de provincie Utrecht en de gemeente Oudewater de verplichting tot het uitvoeren van een archeologisch onderzoek. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende verstoring van het bodemarchief met de daarin opgeslagen archeologische resten en waarden.

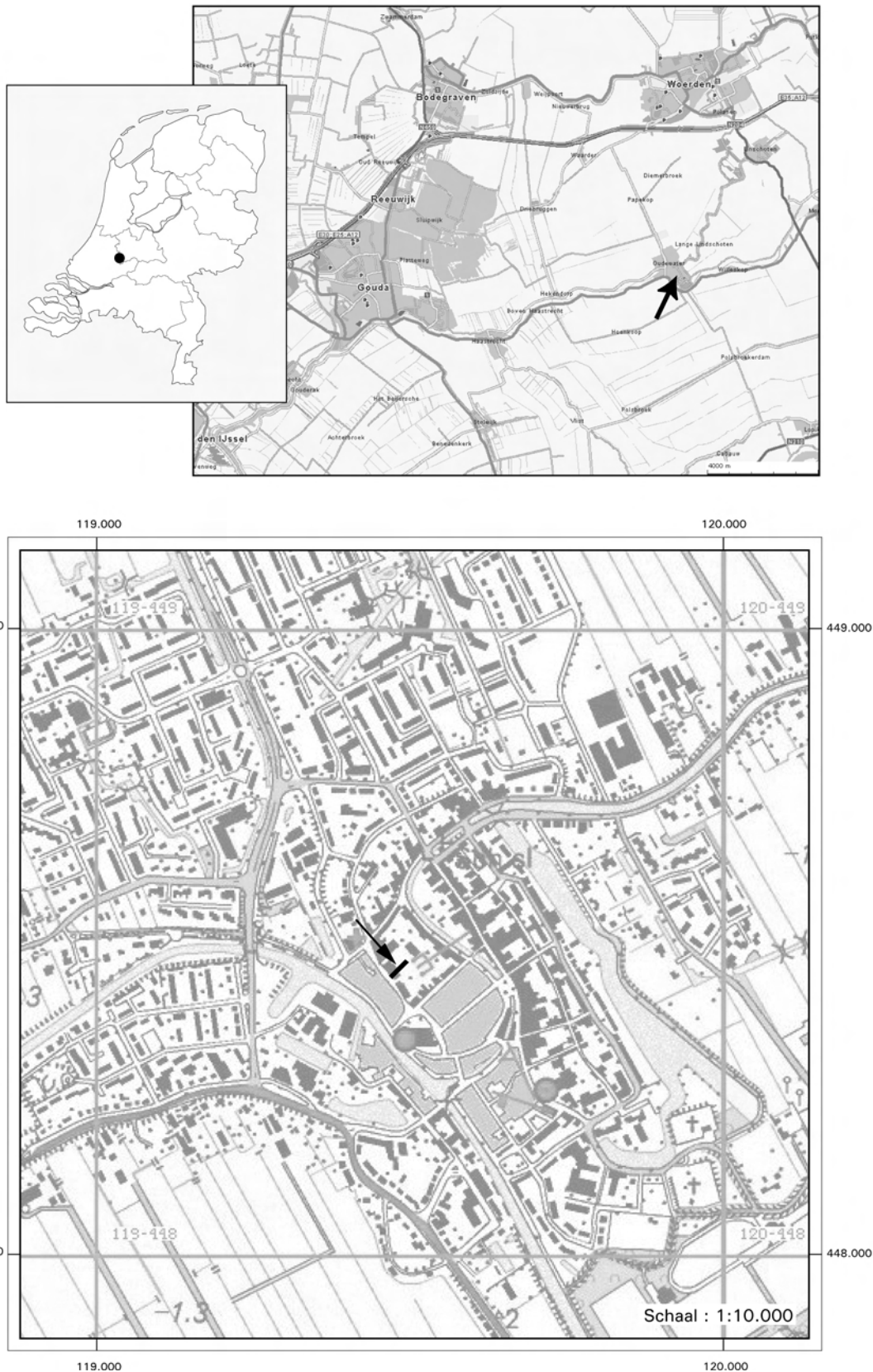
Voor gebieden kleiner dan 2500 m² geldt in de provincie Utrecht in een aantal gevallen een vrijstelling voor het doen van archeologisch onderzoek.³ Vanwege de ligging binnen een AMK-terrein, de binnenstad van Oudewater, geldt deze provinciale vrijstelling in dit geval niet.

De bevoegde overheid (gemeente Oudewater) zal de resultaten van het onderzoek (laten) toetsen.

¹ In kort bestek: de Wet op de archeologische monumentenzorg, 2007.

² Zie: Begrippen en afkortingen.

³ Provincie Utrecht 2007.

Afbeelding 1: regionaal overzicht met de onderzoekslocatie Rodezand 24 te Oudewater.

1.3 Administratieve gegevens van de onderzoekslocatie

Soort onderzoek:	Booronderzoek en opgraving
Provincie:	Utrecht
Gemeente:	Oudewater
Plaats:	Oudewater
Locatienaam:	Rodezand 24
Toponiem:	Rodezand 24
Kadastraal nummer:	Gemeente Oudewater, sectie B, nummer 6618
RD-coördinaten (centrumcoördinaten):	X = 119.480, Y = 448.450
ROB-onderzoeksmeldingsnummer:	CIS-code: 21173
ARCHIS vondstmeldingsnummer:	404672
Complextype:	stad
Datering	late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Bevoegd gezag:	Gemeente Oudewater, sector gebiedszaken contactpersoon: dhr. L. Bos Postbus 100, 3420 DC Oudewater tel. 0348-566999 e-mail: l.bos@oudewater.nl
Adviseur bevoegd gezag: (tijdens de uitvoering van het onderzoek)	Provincie Utrecht, dienst MEC, sector DCU Contactpersoon: drs. A. Borsboom Postbus 80300, 3508 TH Utrecht tel. 030-2583434 e-mail: Arno.Borsboom@provincie-utrecht.nl
Beheer en plaats documentatie/vondsten:	Provinciaal Depot Utrecht Depotbeheerder: mw. M. de Jong Groenewoudsedijk 5B, 3528 BG Utrecht tel. 030 - 299 36 58 e-mail: mirella.de.jong@provincie-utrecht.nl

2 RESULTATEN VOORONDERZOEK

2.1 Resultaten bureauonderzoek

Voor de volledige resultaten van het bureauonderzoek wordt verwezen naar ArcheoMedia rapport A06-232-I (Van Dasselaar & De Koning 2006). In het bureauonderzoek werd een locatiespecifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld:

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen de stadskern van Oudewater, die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) aangegeven staat als een terrein van hoge archeologische waarde (CMA-nr. 38B-128, monumentnummer 12020). Op basis van de geologische, archeologische, historische gegevens en het recente gebruik geldt een hoge verwachting voor laatmiddeleeuwse vondsten en bewoningssporen.

De bodem van de onderzoekslocatie bestaat uit oeverafzettingen van de Hollandsche IJssel waarop in principe resten van bewoning vanaf de Romeinse tijd en/of vroege Middeleeuwen aanwezig kunnen zijn. Deze oude bewoninglagen zijn te herkennen aan vaak donkere humeuze kleilagen met archeologische indicatoren, als houtskool, bot en aardewerk, maar ook bijvoorbeeld door een hoog fosfaatgehalte. Afgezien van een enkele losse vondst met Romeinse datering, dateren de nu bekende aanwijzingen voor bewoning in de omgeving van Oudewater pas uit de late Middeleeuwen.

De ligging nabij de 12^e-eeuwse St- Michaëlskerk doet vermoeden dat er in ieder geval bewoningssporen vanaf circa 1100 kunnen worden aangetroffen. Naar verwachting is het pakket ophooglagen, dat in de loop van enkele honderden jaren stadsbewoning is opgebracht, enkele meters dik. Kenmerkende ophooglagen in middeleeuwse steden bestaan uit mestpakketten, en afwisselende klei- en veenlagen waarin archeologische indicatoren als aardewerk, bot en overig afval is opgenomen. Perioden van afbraak kenmerken zich door puinhoudende lagen.

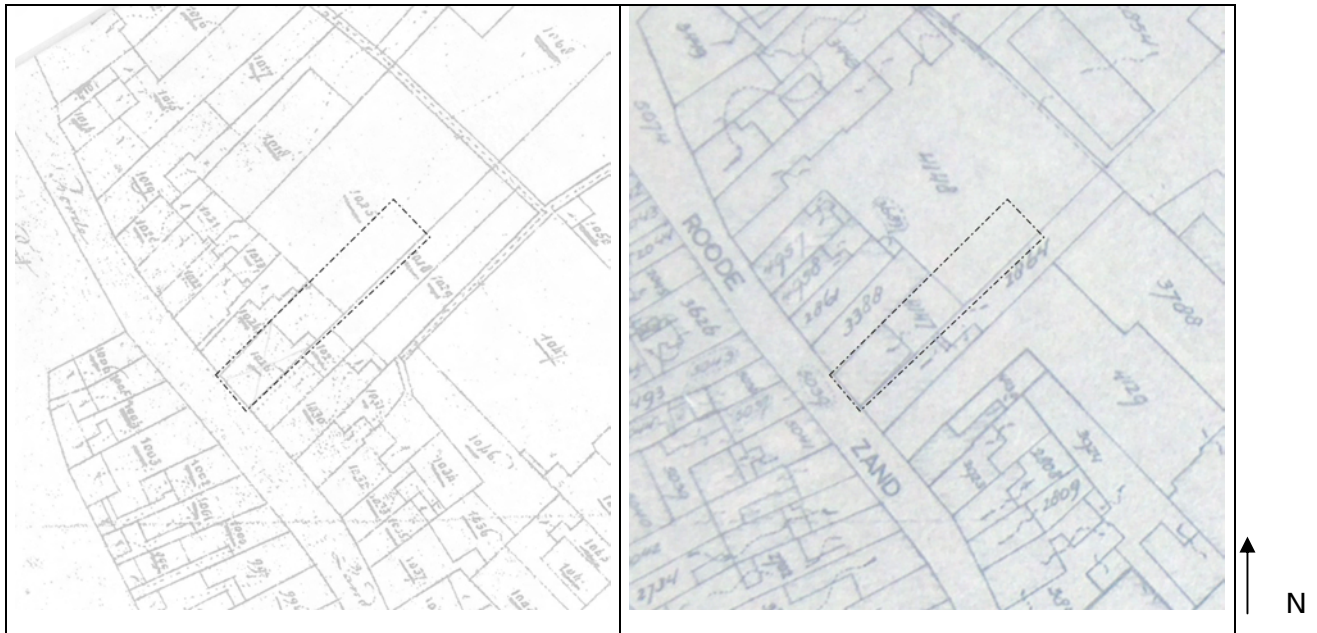

Afbeelding 2: detail van de kaart van Blaeu, 1647
→ Rodezand 24

Gezien het karakter van de bebouwing en bescheiden perceelgrootte op de 19e-eeuwse kadastrale kaarten (zie afbeelding 3 en 4) en de 17e-eeuwse stadsplattegrond van Blaeu (zie afbeelding 2), zullen waarschijnlijk resten van delen van één of meer houten (of stenen) bescheiden woonhuizen aanwezig zijn, alsook sporen van percelering (greppels) op de achterliggende tuin en van het grotere binnenterrein (ander perceel) met beerputten, waterputten en afvalkuilen. Tot de 14e/ 15e eeuw zal de bebouwing vooral bestaan hebben uit houten bouwsels. In de loop der eeuwen zullen de fundering en zijmuren in steen zijn uitgevoerd. Vaak

bleef de gevel lange tijd van hout. Onduidelijk is wanneer het versteningsproces (herbouw houten woningen in bakstenen exemplaren) plaatsvond in Oudewater en in het bijzonder aan het Rodezand. Vaak werd in latere eeuwen nog een kelder toegevoegd (eventueel ook nog een aparte waterkelder). De perceelgrootte kan in de loop der eeuwen veranderd zijn. Over een oudere, laatmiddeleeuwse, situatie is geen informatie voorhanden door het ontbreken van betrouwbare, gedetailleerde kaarten.

De bescheiden huidige bebouwing (jaren '60-'70 van de 20^e eeuw) zal het bodemarchief weinig diepgaand verstoord hebben.

Afbeelding 3 en 4: projectie van de onderzoekslocatie op de kadastrale kaart van ca. 1820 (links) en van 1891 (rechts).

2.2 Resultaten verkennend booronderzoek

Voor de volledige resultaten van het verkennende booronderzoek wordt eveneens verwezen naar ArcheoMedia rapport A06-232-I (Van Dasselaar & De Koning 2006). Hier volgen de resultaten in het kort:

Na het uitvoeren van het beperkte aantal boringen kan worden gesteld dat de hoge archeologische verwachting, die uit het bureauonderzoek naar voren kwam, bevestigd is en tevens voldoende is vastgesteld. Gezien de verkennende aard van het onderzoek is een aantal onderzoeksvragen niet of nauwelijks te beantwoorden; hooguit valt een eerste indruk/ globaal beeld te geven van datering, omvang, etc. Ter plaatse van de bebouwing aan de straatzijde kon nog niet worden geboord.

Vondsten uit de ijertijd of Romeinse tijd zijn op het terrein niet aangetroffen en worden er ook niet verwacht, vanwege de ligging in een komgebied in plaats van op de verwachte oever. Wel zijn dikke antropogene lagen aangetroffen die dateren uit circa 12^e-17^e eeuw (circa 2,4 tot 4 m–mv). Op het terrein kunnen vondsten en sporen vanaf het begin van de nederzetting Oudewater (vanaf circa 1100) worden aangetroffen. Er lijkt een duidelijke stratigrafie aanwezig te zijn. Wellicht wijzen de brokken leem in de diepere lagen op een houtbouw fase. Bijzonder is de vondst van een laagje verbrand graan boven een (vloer?)plank, hetgeen onder andere betekent dat er goede conserveringsomstandigheden bestaan voor organische resten.

In de bovenste 1 à 2 meter bevinden zich verschillende licht baksteenpuinhoudende lagen die in verband gebracht kunnen worden met de 17e-19e-eeuwse bebouwing (bekend van oud

kaartmateriaal) en mogelijk ook met een oudere 14e/15e-eeuwse steenbouwfase. Er zijn geen diepgaande en omvangrijke recente (20e-eeuwse) verstoringen geconstateerd.

In het bodemarchief is op deze locatie dus zeer waardevolle informatie opgeslagen over de (oudste) geschiedenis van Oudewater.

2.3 Geformuleerde aanbeveling n.a.v. het vooronderzoek

De kans op vondsten of sporen uit de ijzertijd of Romeinse tijd is kleiner dan in het bureauonderzoek verondersteld, vanwege de ligging in een komgebied en niet op de oever van de Lange Linschoten of Hollandsche IJssel. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de onderzoekslocatie een hoge archeologische verwachting heeft, daar het onderzoeksgebied zich bevindt in de oudste kern van het laatmiddeleeuwse stadje Oudewater. Rodezand is vermoedelijk een van de oudste straten van Oudewater, gelegen langs de oever van de Hollandsche IJssel.

Op de onderzoekslocatie zijn vondsten en sporen vanaf circa de 11^e/12^e eeuw te verwachten. De bebouwing zal hebben bestaan uit resten van houtbouw (12^e-14^e/15^e eeuw) of steenbouw (vanaf 14^e/15^e eeuw). Verwacht worden delen van een bescheiden (bakstenen) woonhuis, dat in de 17^e-19^e eeuw op kaarten wordt afgebeeld, met achtererf met beerputten, waterputten en afvalkuilen en een deel van een groot binnenterrein (ander perceel). De onderzoekslocatie lijkt niet aangetast door grote diepgaande recente (20^e-eeuwse) verstoringen.

Deze hoge archeologische verwachting is door het booronderzoek bevestigd. Aangetoond is dat het bodemarchief op de locatie vrijwel in zijn geheel bewaard is gebleven. Tot een diepte variërend van 2,4 tot 4 m -mv zijn antropogene lagen aangetroffen, die dateren vanaf de late Middeleeuwen. Vanwege de dikte van het totale pakket zijn de laatmiddeleeuwse delen van het bodemarchief op een vrij diep niveau aanwezig (dieper dan 1,5 à 2 m -mv). In de hogergelegen lagen zijn voornamelijk archeologische resten uit de Nieuwe tijd (en eventueel vanaf de 14e/15e eeuw) te verwachten.

Bij de nieuwbouw van het pand dient het bodemarchief zo veel als mogelijk gespaard te blijven. Delen van het bodemarchief die niet bewaard kunnen worden, dienen te worden gedocumenteerd. Daarom werd n.a.v. het vooronderzoek het volgende geadviseerd:

- sloop van de bestaande bebouwing tot op het maaiveld;
- de aanleg van de bouwput uit te voeren in combinatie met archeologisch onderzoek (beperkte opgraving tot verstoringsdiepte bouwput) en overige grondwerkzaamheden zoveel mogelijk te beperken. Gezien de maximale ontgravingsdiepte van de bouwput en funderingsbalken (tot circa 50 à 70 cm -mv) zal dit onderzoek zich beperken tot het optekenen van de naar verwachting 17e-eeuwse en jongere funderingsresten en de sporen en vondsten, die zich binnen de te verstoren lagen bevinden;
- de beperkte locaties die door het heien van de palen diepgaand verstoord worden, voor te boren en te documenteren, om zodoende de aanwezige stratigrafie nader in beeld te brengen.

Het vervolgonderzoek diende zich te richten op de aard en omvang van de bebouwing en de percelering door de eeuwen heen.

2.4 Aanvulling op het bureauonderzoek

Conform het Programma van Eisen voor de opgraving diende ter aanvulling op het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, een bescheiden bureauonderzoek te worden verricht in het gemeentearchief van Oudewater naar de welstand van de bewoners en hun beroepen (ambachtelijke activiteiten).

Naar aanleiding van deze eis is contact opgenomen met de gemeentelijke archivaris, de heer W. van de Wetering. Aan de hand van de in het archief aanwezige kadastrale registers kan worden achterhaald dat de eigenaren/bewoners van het pand Rodezand 24 vanaf circa 1832 van beroep metselaar en koopman waren. Uit het oudste in het archief aanwezige kadastrale register blijkt

dat in 1832 Adrianus de Jong, koopman te Oudewater, eigenaar is van het pand. Hij verkoopt het (waarschijnlijk in 1845) aan Jacobus van Es, metselaar te Oudewater. Was het perceel vanaf de oudste inschrijving in dit register omschreven als "huis en erf", volgens een aantekening in een register uit de 20^e eeuw zou in het dienstjaar 1936 de bestemming zijn veranderd in "pakhuis".

Tevens is onderzoek gedaan naar de voorgeschiedenis van het pand van vóór de invoering van het kadaster. Dhr. van de Wetering heeft hiervoor contact opgenomen met mevrouw Stoppelenburg. Zij heeft met beperkt archiefonderzoek slechts summiere gegevens kunnen verzamelen over eerdere eigenaren van het huidige pand Rodezand 24. Deze informatie heeft zij verzameld uit de notariële archieven en vervolgens in de transporten en plechten van het stadsgerecht Oudewater bronnen, berustend bij Het Utrechts Archief in Utrecht. Uit de aantekeningen van mevrouw Stoppelenburg blijkt dat in 1738 de zusters Hovesteijn eigenaar waren van het pand; in 1762 was Gerrit Breda eigenaar, waarschijnlijk werd het als woonhuis verhuurd vanaf 1753; in 1776 is het verkocht aan Leenderd Nielse, timmerman.

3 BOORONDERZOEK

3.1 Doel van het onderzoek

Het doel van de boringen is tweeledig. Ten eerste is het booronderzoek uitgevoerd om de plaatsen te documenteren, die door het heien van palen verstoord zullen worden. Ter plaatse van de recent gesloopte bebouwing had dit in het verkennend onderzoek nog niet kunnen plaatsvinden.

Booronderzoek in middeleeuwse steden is uit het oogpunt van archeologische kennisvergaring een onderzoeksmethode waarvan de kosten proportioneel en billijk zijn, vergeleken met de verstoring die plaatsvindt door het heien van de palen. Door het archeologisch voorbereiden van heipalen op nieuwbouwlocaties waar een volledige opgraving financieel of anderszins geen optie is, ontstaat een beeld van de stratigrafie van de stad en kunnen tevens prestedelijke vindplaatsen in kaart worden gebracht. Hierdoor kan bij toekomstige verstoringen in de omgeving beter een inschatting worden gemaakt van het belang van de archeologie en te verwachten kosten voor opgraving.

3.2 Onderzoeksopzet en werkwijze

Het booronderzoek werd uitgevoerd op 9 februari 2007 door M. van Dasselaar en B. Nieland. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 10 cm. Zodra puinhoudende lagen werd opgeboord, is verdergegaan met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts met een diameter van 3 cm. Van interessante archeologische niveaus zijn monsters genomen, die zijn gezeefd ter opsporing van kleine (daterende) archeologische indicatoren. Tijdens de opgraving op 23 februari zijn de laatste drie boringen verricht (boring 005, 010 en 012). Boring 005 is gezet in spoor 1 (beerputje). De plaats van de boringen 007 t/m 012 is gewaterpast.

3.3 Resultaten

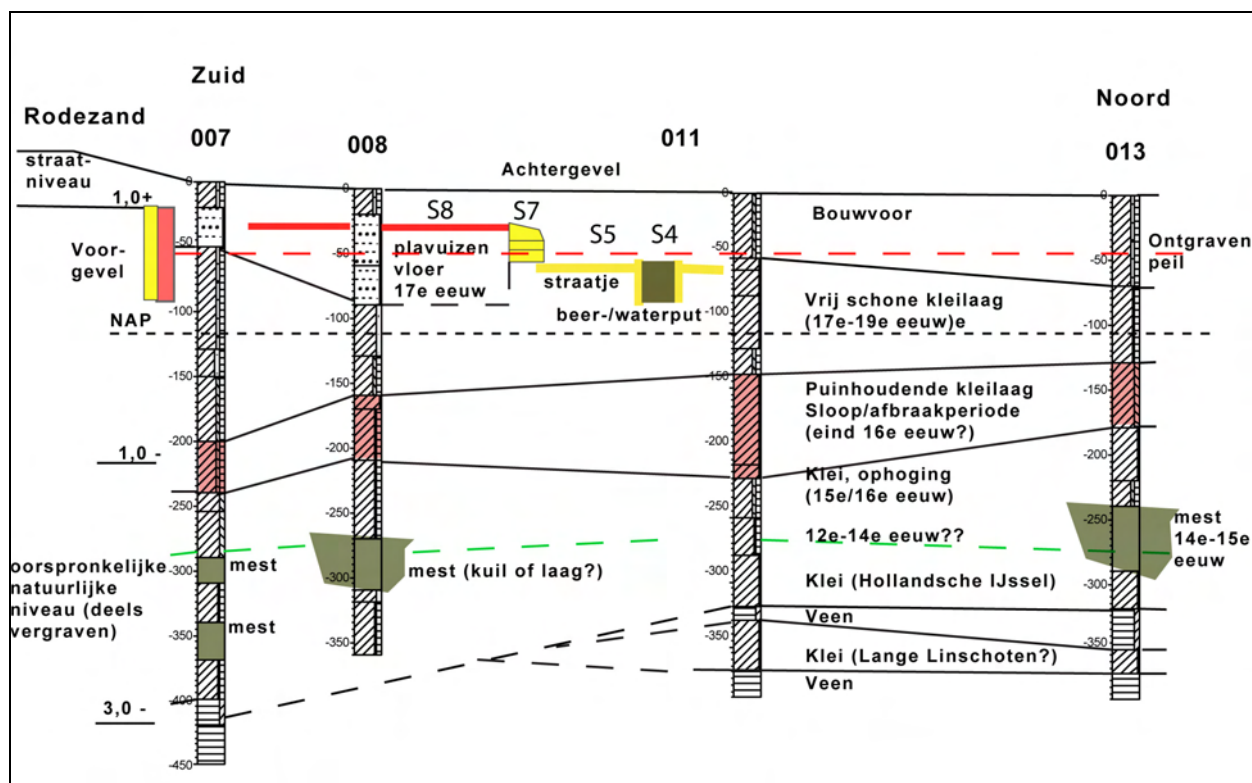
3.3.1 *Bodemopbouw*

De resultaten van het booronderzoek zijn samengevat in het gereconstrueerde profiel (zie afbeelding 5), de volledige boorstaten zijn opgenomen als bijlage 1. Zes boringen konden worden uitgevoerd tot in de natuurlijke ondergrond, zeven boringen zijn gestuit op puin of muurwerk. Het niveau waarop werd gestuit, bevindt zich steeds op een diepte van 2,0 tot 2,5 m-mv. In het verkennend onderzoek is op vergelijkbare diepte (2,4 m-mv in boring 003) vermoedelijk een houten vloer, met daarop een laagje verbrand graan aangetroffen.⁴ Aan de hand van het profiel worden in paragraaf 3.3.3 de onderzoeksvragen beantwoord.

3.3.2 *Archeologie*

De monsters zijn nat gezeefd over een zeef met een diameter van 2 mm. De zeefresiduen zijn daarna bekeken op archeologische resten. In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de in de monsters aangetroffen archeologische resten. Aan de hand van het in de monsters aangetroffen dateerbare vondstmateriaal (en de uit de opgraving verkregen dateringen van het in het profiel opgenomen muurwerk) is in afbeelding 5 de globale datering van de lagen (stratigrafie) vastgesteld.

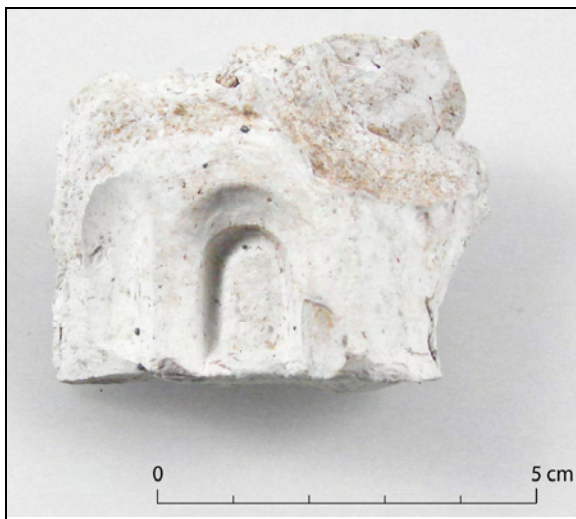
⁴ Van Dasselaar en de Koning (2006,17).

Afbeelding 5: profiel Rodezand 24 te Oudewater (totale lengte ca. 30 meter).

Tabel 1: monsters uit boringen.

Boring	m -mv	Inhoud	Datering
001	2,0-2,7	Zaden, w.o. graankorrels(?), houtskool, (on)verbrand bot (w.o. vis), schelp, slakje, mortel, natuursteen, rode baksteen, 1 grijs aw (op 250), sintel/slakmateriaal, onverbrand plantaardig materiaal.	LME
001	2,8-3,2	Houten paaltje, schuin.	
004	1,4-1,7	Onverbrand hout, fragmenten mosselschelp, dierlijk bot (w.o. vis), zaadjes, houtskool, slakje, veel slak/sintel, mortelbrokjes, rode baksteen, leisteen, steenkool, grijs en roodbakkend geglaazuurd aardewerk (op 140).	LME - 16e
006	2,0-2,5	Rode baksteen, onverbrand hout, verschillende soorten zaden, kiezeltjes, slakjes, botfragmentje.	
006	2,85-3,15	1 fragment roodbakkend aardewerk, onverbrand hout en plantaardig materiaal, leisteen, kiezeltjes, sintel/slak, rode baksteenfragmenten, zaden w.o. graankorrels(?).	15e-16e
007	1,3-1,5	Botfragmenten (w.o. vis), veel graankorrels, brokjes houtskool, onverbrand hout, mosselschelp, rode baksteenfragmenten, sintels/slak, mortelbrokjes, rood aardewerk, kiezeltjes.	
007	2,2-2,4	Rode baksteenfragmenten, leisteen, botmateriaal, onverbrand hout, mortelbrokjes, slakjes, kiezels, houtskool, graankorrels, zaden.	
007	2,55-2,9	Schelpresten (w.o. mossel), houtskool, enkele graankorrels, zaden, rode en gele baksteenfragmenten, mortelbrokjes, steenkool, roodbakkend geglaazuurd aw, kiezeltjes.	LME - 17e
007	3,4-3,7	Onverbrand hout, rode en gele baksteenfragmenten, mortelbrokjes, zaden.	
008	3,1-3,2	Onverbrand hout, rode en gele baksteenfragmenten, mortelbrokjes, zaden.	
011	2,2-2,5	Onverbrand hout en plantaardig materiaal, schelpfragmenten, enkele zaden, katje, kiezels, rode baksteenfragmenten, mortelbrokjes, vivianiet (blauwe brokjes), steenkool.	
012	1,0-1,5	Mosselschelpen, viswerveltje, slakjes, bot, vissengraatjes, houtskool, schelpjes, rode en gele baksteen, mortel, spijker, voet van pijpenbeeldje, natuursteen, roodbakkend aardewerk.	15e - 18e
013	2,2-2,4	Mortel, onverbrand plantaardig materiaal, rode baksteenfragmenten, houtskool, zaadjes, sintel/slak.	
013	2,4-2,9	Onverbrand hout en plantaardig materiaal, schelp, bot (vis), graankorrels, rode en gele baksteen, leisteen, sintels/slak, steengoed Siegburg, roodbakkend aardewerk spaarzaam geglaazuurd, mortel, kiezels, leisteen.	14e - 15e

Afbeelding 6a (links): voet van een pijparden (heiligen)beeldje uit boring 012.
 Afbeelding 6b (rechts): verbrand graan en visresten uit respectievelijk boring 007 en boring 012.

3.3.3 Beantwoording onderzoeksvragen booronderzoek

Het Programma van Eisen (De Koning 2007) vraagt een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen (*cursief*). Specifieke vragen voor het booronderzoek worden hier apart behandeld:

- *Wat is de exacte omvang (horizontaal en verticaal) van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten?*

In afbeelding 5 is aan de hand van de boringen de stratigrafische opbouw van het onderzoeksgebied weergegeven. De dikte van het archeologisch pakket in het plangebied bedraagt circa 3,0-3,5 m. De archeologische resten strekken zich uit over het gehele terrein.

- *Wat is de datering van de onderste archeologische lagen in de boringen? Wat zijn de natuurlijke omstandigheden waarin met name de onderste lagen zijn gevormd? Hoe is de natuurlijke ondergrond (slappe komklei) geschikt gemaakt voor bewoning? Bevatten de boringen aanwijzingen voor een prestedelijke fase?*

De oudste mest- en kleilagen (ophogingspakketten) dateren tenminste uit de 14^e/15^e eeuw. Dateerbare prestedelijke indicatoren zijn niet aangetroffen. Over de natuurlijke omstandigheden kan worden opgemerkt dat het onderzoeksterrein zich bevindt in een komgebiedje tussen de Hollandsche IJssel (ten zuiden) en de Lange Linschoten (ten noorden). Een kleilaagje dat zich wel in de noordelijke boringen bevindt en niet in de meest zuidelijke, wordt geïnterpreteerd als afzetting van de Lange Linschoten. Daar overheen is een dun laagje veen gegroeid, waarna het geheel is afgedekt door de komklei van de Hollandsche IJssel. Het komgebied is door ophoging met klei- en mestpakketten opgehoogd om het geschikt te houden voor bewoning.

- *Wat is de gaafheid van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten? Zijn er zones binnen het plangebied verstoord? Tot welke diepte en wat is de oorzaak van verstoring?*

De archeologische resten zijn (voor zover waarneembaar in boringen) intact.

- *Wat is de mate van conservering van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten (dit geldt met name voor organisch en ecologisch materiaal en metaal)?*

Op grond van de boringen kan worden aangenomen dat ecologisch materiaal goed bewaard is gebleven. Enkele mestpakketten (mogelijk afvalkuilen) zijn duidelijk herkenbaar en bevatten onder andere herkenbare verbrande en onverbrande zaden, botmateriaal en metaal.

4 OPGRAVING

4.1 Doel van het onderzoek

Het algemene doel van opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van een vindplaats of vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Het specifieke doel van de opgraving aan de Rodezand 24 te Oudewater was de verstoringen door de nieuwbouw te documenteren.

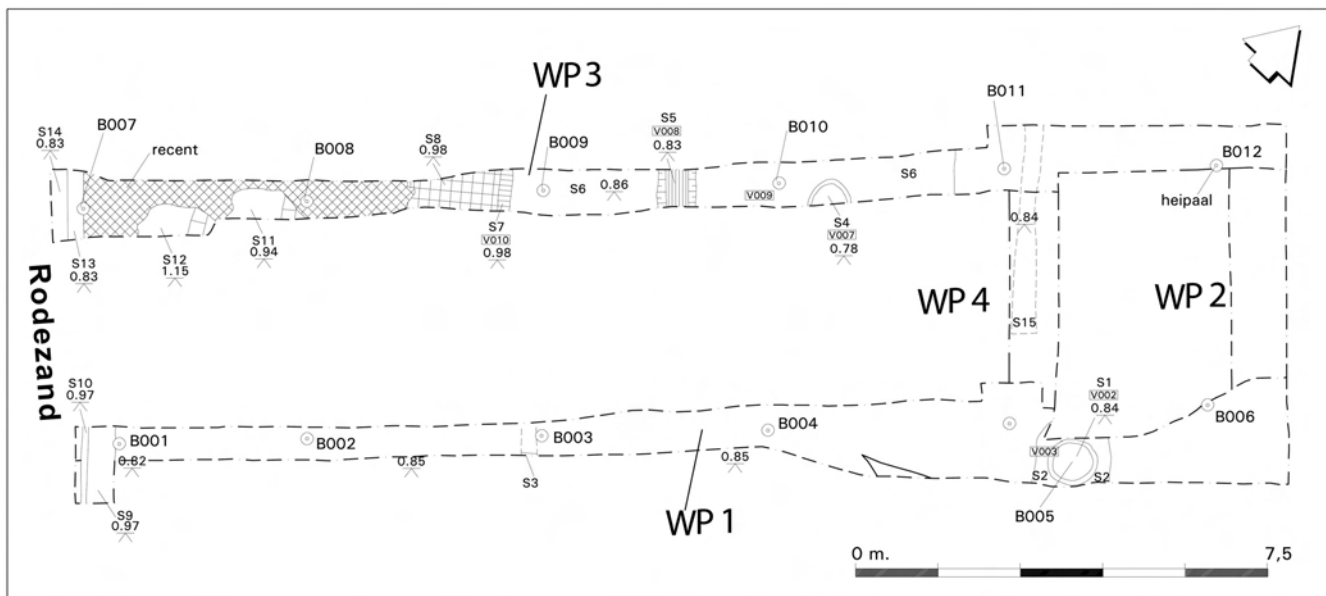
4.2 Onderzoeksopzet en werkwijze

De opgraving aan de Rodezand diende conform het Programma van Eisen te bestaan uit het optekenen van de (naar verwachting 16^e/17^e-19^e-eeuwse) funderingsresten, sporen en vondsten die zich binnen de te verstoren lagen bevinden. In dit opzicht is het dus een *beperkte* opgraving. De beperking wordt gevormd door de diepte van de verstoring. De sleuven zouden maximaal 50 tot 70 centimeter diep worden uitgegraven. Indien de aard van de sporen niet duidelijk zou zijn, mocht het vlak plaatselijk verdiept worden.

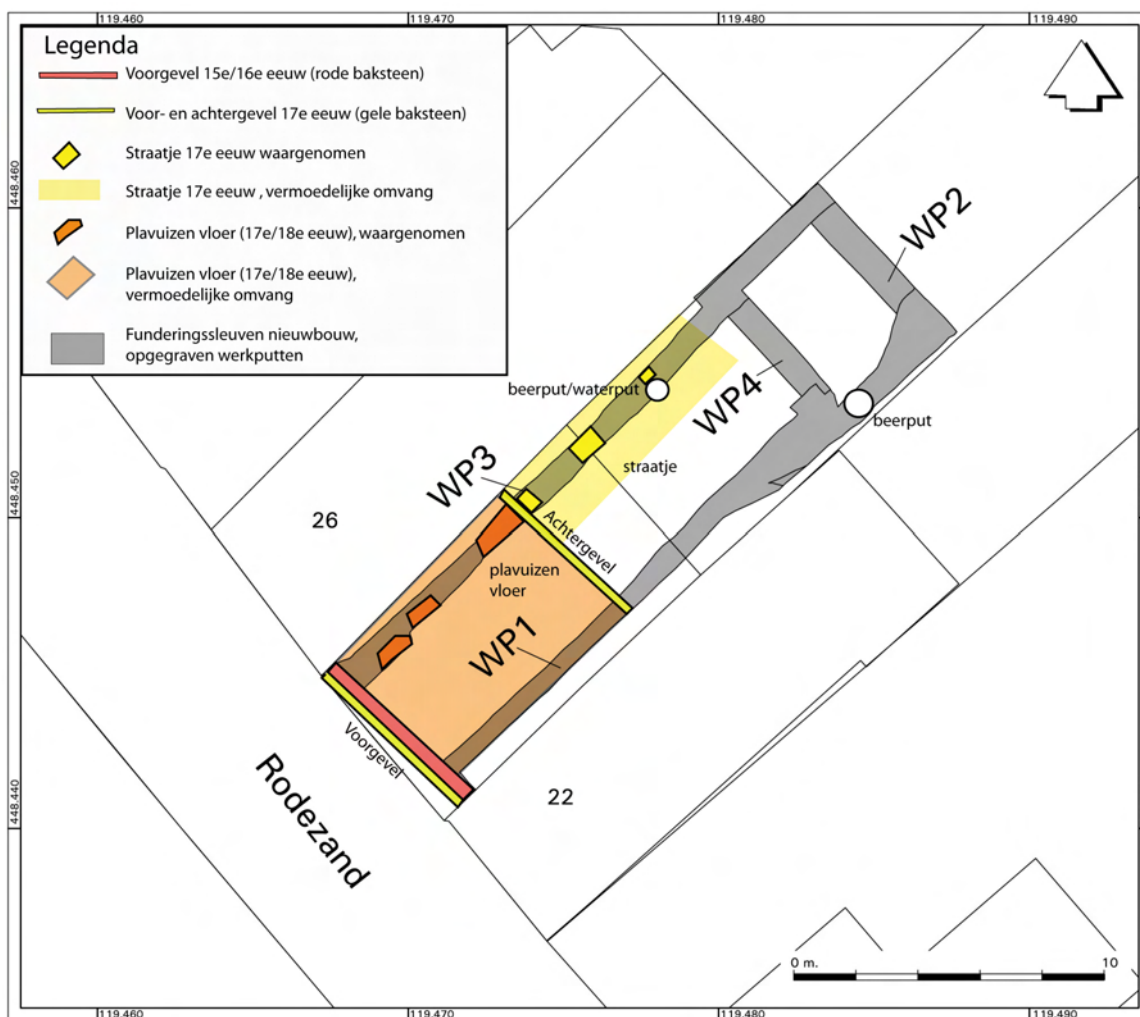

Afbeelding 7: overzicht van de onderzoekslocatie bij aanvang van de werkzaamheden.
Foto noordoostwaarts genomen.

Het veldwerk voor de opgraving is op vrijdag 23 februari 2007 uitgevoerd door drs. M. Tump en M. van Dasselaar. De aanleg van de werkputten 1 t/m 4 (respectievelijk de oostelijke, noordelijke, westelijke en zuidelijke sleuf, zie afbeelding 8a en 8b) geschiedde door een kraan van de aannemer. De sleuven werden op een diepte van circa 40 centimeter aangelegd en hadden een breedte van circa 80 centimeter. Tijdens de aanleg van de sleuven werden vondsten verzameld en sporen blootgelegd. Daarna werden de vlakken en sporen gefotografeerd, getekend en gewaterpast. Het meetsysteem in de werkputten werd gekoppeld aan de nog bestaande bebouwing aan weerszijden van de onderzoekslocatie. Van enkele sporen werd ter determinatie een aantal bakstenen meegenomen.

Afbeelding 8a: de vlaktekening, uitleg spoornummers: zie tekst.

Afbeelding 8b: overzichtstekening van de werkputten met de belangrijkste sporen.

Tijdens het veldwerk zijn twee bakstenen putten aangetroffen (spoor 1: beerput en spoor 4: beerput of waterput). De bovenzijde van beide putten bevond zich op het diepste uitgegraven niveau van de funderings sleuven.

In spoor 1 is met een gutsboor een boring verricht tot een diepte van 2,5 meter om de diepte van de vulling en de stratigrafie te documenteren. In deze boring 005 is diagnostisch materiaal verzameld om het spoor te kunnen dateren. Op een diepte van 0,8 meter is een fragment circa 19^e-eeuws glas aangetroffen in een donkergrijze laag die wellicht als beerlaagje kan worden geïnterpreteerd. Onder dit niveau zijn geen beerlagen of anderszins afwijkende lagen aangetroffen, maar dezelfde puinhoudende kleilaag die over het gehele terrein wordt aangetroffen (zie afbeelding 5). Op grond hiervan is geconcludeerd dat de bodem van de put zich op circa 0,8 m onder de bovenrand bevindt. Op grond van de datering van het materiaal uit de insteek van de put (spoor 2, datering van het materiaal circa 1750-1900) en de stratigrafie van de onderzoekslocatie (zie afbeelding 5) wordt geconcludeerd dat de put een datering in de 18^e of 19^e eeuw heeft.

Spoor 4 is qua uiterlijk en afmetingen vrijwel identiek aan spoor 1. Boven in de put is (bij het vrijleggen ervan) diagnostisch materiaal aangetroffen uit dezelfde late periode als spoor 1. Vanwege dit feit en omdat de put op grond van de stratigrafische (hoge) ligging een vergelijkbare datering zal hebben als spoor 1, wordt ook deze put gedateerd in datering in de 18^e of 19^e eeuw. Daar de beide putten zouden niet verstoord zullen worden door heipalen (die reeds geplaatst waren) of graafwerkzaamheden, is besloten om deze 18^e of 19^e-eeuwse putten niet op te graven en dat behoud in situ van deze putten gerechtvaardigd was.⁵

4.3 Resultaten

4.3.1 Sporen en structuren

In de werkputten is een aantal sporen aangetroffen (zie afbeelding 8a). De sporen betreffen allereerst twee beer- of waterputjes (spoor 1 en 4). Spoor 1 is een rond beerputje met een rand van halve gele en roze IJsselsteentjes (afbeelding 9). De putrand heeft een dikte van circa 8 centimeter. Aan de binnenkant ervan bevindt zich een bruine aanslag van beer. De put heeft van de buitenste naar de buitenste rand een doorsnede van circa 90 centimeter. In de vulling van de beerput is een boring verricht (boring 005), waarbij onder andere glas is aangetroffen, op een diepte van circa 0,8 m onder het maaiveld (vondst 2). Het betreft fragmenten van kleurloos glas van vermoedelijk een blaker uit de periode 1800 – 1950. Daarnaast werden ook kleine fragmentjes rood- en witbakkend aardewerk en baksteenpuin waargenomen, dat echter niet verder verzameld is.

Rondom spoor 1 bevindt zich een zogenaamde insteek (spoor 2). In dit spoor is eveneens vondstmateriaal aangetroffen (vondst 3): een wandfragment van een groene fles (1750 – 1850), dierlijk botmateriaal bestaande uit een tand van een schaap, deel van een heupbeen van een rund, metatarsus of metacarpus van een rund en een wervel van een groot zoogdier, industrieel wit aardewerk uit 1800 – 1950, witbakkend aardewerk uit 1750 – 1850 en roodbakkend aardewerk uit de periode 1750 – 1900.

Op grond van het dateerbare vondstmateriaal kan een datering van spoor 1 en 2 in de eerste helft van de 19^e eeuw verondersteld worden.

⁵ Hierbij is helaas verzuimd in overleg te treden met het bevoegd gezag, die formeel gezien de beslissing had moeten nemen om de putten al dan niet op te graven.

Afbeelding 9: spoor 1 (beerput) en spoor 2 (insteek). Foto oostwaarts genomen.

Afbeelding 10: spoor 4 (waterput/beerput). Foto zuidoostwaarts genomen.

Spoor 4 (afbeelding 10) betreft een rond putje met een rand van halve gele IJsselsteentjes. Het spoor is qua diameter iets kleiner dan spoor 1 (circa 80 cm), en is daarom eerder te interpreteren als waterput- dan als beerput. In de vulling van de waterput/beerput is vondstmateriaal waargenomen: een pijpensteel, te dateren in de 18^e/19^e eeuw. Op grond hiervan is een datering van spoor 4 in deze periode te veronderstellen.

Verder is een aantal vloertjes aangetroffen (spoor 5, 8, 11 en 12).

Spoor 5 betreft een stenen vloertje van gele hele en halve bakstenen (zie afbeelding 11). Het ligt iets dieper dan het niveau van de funderingssleuf en werd ontdekt doordat de graafmachine een plak van de erboven gelegen kleilaag meetrok. Van dit stenen vloertje is een baksteen ter determinatie meegenomen (vondst 8). De gele baksteen is in een mal gemaakt en te dateren in de 17^e eeuw. Het heeft afmetingen van 22x10x5 centimeter. Op grond hiervan is spoor 5 in de 17^e eeuw te dateren. Hoewel de funderingssleuf niet overal tot de diepte van het straatje is uitgegraven, wordt aangenomen dat het wel doorloopt (zie afbeelding 8b). Westwaarts loopt het vloertje onder spoor 7 (de achtergevel) door. Er kan dus worden geconcludeerd dat spoor 5 ouder is dan spoor 7. Dit straatje bevindt zich in zijn geheel *onder* het niveau van de funderingssleuven en is *in situ* bewaard gebleven.

Afbeelding 11: vloertje (spoor 5). Foto westwaarts (links) en noordwestwaarts (rechts) genomen.

Spoor 8 betreft een plavuizen vloertje (afbeelding 12). De rode plavuizen hebben afmetingen van 24x24x3 cm. Waarschijnlijk zijn de plavuizen geglaazuurd geweest, maar ze zijn nu zeer afgesleten en gebroken. Onder het plavuizen vloertje bevindt zich een circa 10 cm dik laagje schoon zand. Spoor 8 wordt aan de oostzijde begrensd door een rij sterk afgeronde/gesleten gele bakstenen (spoor 7). Dit spoor betreft een afgesleten drempel. Van deze drempel zijn twee bakstenen ter determinatie meegenomen (vondst 10). De gele bakstenen hadden oorspronkelijk afmetingen van 22x10x5 cm en zijn in de 17^e eeuw te dateren. Gezien hun voorkomen boven spoor 5, zijn ze in ieder geval jonger dan dit 17^e-eeuwse spoor. De plavuizenvloer (spoor 8) heeft oorspronkelijk doorgelopen tot aan de voorgevel aan de Rodezand. Het vloertjes is hier echter door recente versterking slechts nog fragmentarisch aanwezig. Het heeft hier de spoornummers 11 en 12 gekregen.

Afbeelding 12: overzichtsfoto en detailfoto van spoor 8 en 7. Foto's westwaarts en oostwaarts genomen.

Aan de straatzijde van Rodezand werd iets dieper gegraven dan in de overige funderings sleuven. Hierbij zijn in werkput 1 de funderingen van een voorgevel aangetroffen (spoor 9, 10). Spoor 9 betreft een fundering bestaande uit rode bakstenen, met een lengte van 24,5 cm. Hier tegenaan ligt spoor 10, een fundering uit gele bakstenen met afmetingen van 22x10x5 cm, die als klampmuur tegen spoor 9 is aangezet. Ook in werkput 3 werd de voorgevel aangetroffen. Wederom is het een fundering van rode baksteen (spoor 13) met daar tegen aan een fundering van gele bakstenen (spoor 14).

Afbeelding 13: foto's van de voorgevel: spoor 9 en 10 (links) en spoor 13 en 14 (rechts).
Foto's zuidoostwaarts en zuidwestwaarts genomen.

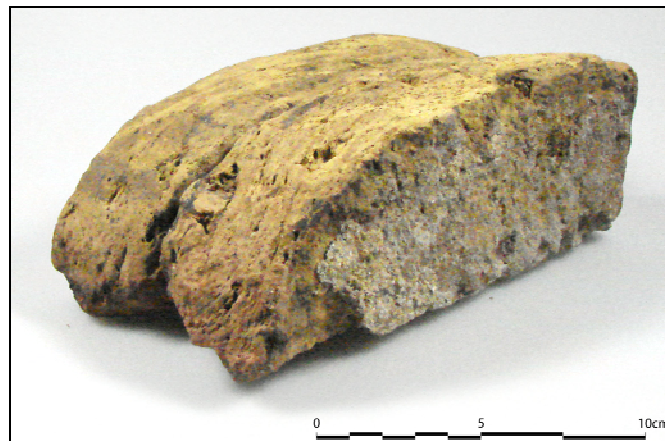
Naast de putten, vloertjes en funderingen is in de werkputten nog een beperkt aantal andere sporen aangetroffen. Spoor 15 (in werkput 4) betreft een fundering, vermoedelijk een tuinafsluiting. De rode bakstenen lagen nog deels in situ. Spoor 3 betreft een geel ijsselsteentje, dat mogelijk deel (heeft) uit(ge)maakt van een muurwerk of fundering, vergelijkbaar met spoor 7. Tenslotte betreft spoor 6 een ophooglaag van bruingrijze klei met houtskool en roest. Deze ophooglaag strekt zich uit van spoor 4 tot aan spoor 7. In deze ophooglaag zijn vondsten aangetroffen (vondst 9), te weten roodbakkerd aardewerk uit de periode 1650-1750 en 1800- 1900.

4.3.2 Vondsten

Er zijn diverse vondsten gedaan bij zowel de aanleg van het vlak (de grootste hoeveelheid vondsten) als in sporen. De vondsten zijn onder te verdelen in de materiaalcategorieën keramiek, bot en glas. De volledige determinatielijsten zijn opgenomen als bijlage 2. In deze paragraaf zullen de vondsten per materiaalcategorie kort besproken worden.

Keramiek

De keramische vondsten betreffen zowel vondsten van gebruiks aardewerk als bouw materiaal. Het bouw materiaal omvat de categorieën wandtegels en baksteen. De wandtegels betreffen fragmenten van majolica wandtegels met blauwe beschildering, te dateren in de periode 1650-1750 (vondsten 1 en 6). Tevens komt onder vondst 6 een zogenaamde marmertegel voor uit de periode 1750-1850. Van twee sporen zijn bakstenen verzameld. De bakstenen van het straat (spoor 6, vondst 8) bestaan uit gele ijsselstenen (afmetingen 22x10x5 cm), te dateren in de 17^e eeuw. Een bijzonderheid betreft twee gele, sterk afgeronde (of gezaagde?) bakstenen, die zijn gebruikt in de drempel van de achtergevel (spoor 7, vondst 10).

Afbeelding 14: twee 17^e-eeuwse bakstenen van de drempel (vondst 10 uit spoor 7).

Onder het gebruiks aardewerk vallen de categorieën industrieel wit, witbakkend aardewerk roodbakkend aardewerk en industrieel rood.

Het industrieel witbakkend aardewerk betreft keramiek dat te dateren is in de periode 1800-1950 en bestaat uit fragmenten van een vaas, kopjes en borden (vondst 3, 5, 6).

Het witbakkende aardewerk is te dateren in de periode 1750-1900 en omvat fragmenten van onder andere een grape en vergiet (vondst 3, 6).

De grootste categorie betreft het roodbakkende aardewerk. Op één mogelijk oudere scherf (1500-1700) na, dateert het roodbakkend aardewerk in de periode 1650-1900. Het omvat fragmenten eenvoudig gebruiks aardewerk van onder andere (per voorwerp slechts één of enkele scherven): een doofpot (1650-1800), bord (1750-1850), bakpannen (1800-1900), pispot (1750-1850), vuurtest (1750-1850), kom (1850-1900), grape (1600-1800) en papkom (1700-1800) (vondst 1, 3, 6, 9). Het industrieel roodbakkend aardewerk betreft een fragment van vermoedelijk een kom uit 1800-1950 (vondst. 6).

Bot

Het aangetroffen dierlijk botmateriaal bestaat uit een tand van een schaap, een deel van een heupbeen van een rund, een metatarsus of metacarpus van een rund, een wervelfragment van een groot zoogdier, een tibia van een kip en een koot van een juveniel rund (vondst 1, 3, 6).

Glas

Het aangetroffen glas betreft een fragment kleurloos glas (vondst 2), vermoedelijk van een blaker (1800-1950). Vondst 3 betreft een fragment groen glas van een fles (1750-1850).

4.3.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Het Programma van Eisen vraagt een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen (*cursief*). Gezien het feit dat de twee aangetroffen 18^e/19^e-eeuwse putten in situ bewaard zijn gebleven en niet nader onderzocht, komen de in het Programma van Eisen vermelde specifieke vraagstellingen voor de beerputten te vervallen.

- *Wat is de datering en fasering van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten?*

De aangetroffen sporen in de opgraving beperken zich tot resten van de 17^e tot 19^e-eeuwse bebouwing. De voorgevel is oorspronkelijk ouder: circa 15^e/16^e eeuw. De oudste dateerbare vondsten die zijn aangetroffen in de boringen stammen uit de 14^e/15^e eeuw.

- *Wat is de exacte omvang (horizontaal en verticaal) van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten?*

De dikte van het archeologisch pakket in het plangebied bedraagt circa 3,0-3,5 m (zie 3.3.3). Het natuurlijke niveau bevindt zich op circa 2 tot 2,5 meter beneden NAP. De archeologische resten strekken zich uit over het gehele terrein. De lengte van het vermoedelijk 17^e-eeuwse huis (met achterliggend erf/tuin) dat in de opgraving is aangetroffen bedroeg oorspronkelijk circa 8 m.

- *Wat is de gaafheid van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten? Zijn er zones binnen het plangebied verstoord? Tot welke diepte en wat is de oorzaak van verstoring?*

De diepe archeologische resten zijn (voor zover waarneembaar in boringen) intact. In de opgraving is waargenomen dat delen van het 17^e-eeuwse pand verstoord zijn, met name langs de oostzijde van de locatie, maar ook delen van de plavuizen vloer aan de westzijde. Vermoedelijk is dit gebeurd bij de bouw (in de 20^e eeuw) van het onlangs gesloopte pand.

- *Wat is de mate van conservering van de binnen het plangebied aanwezige archeologische resten (dit geldt met name voor organisch en ecologisch materiaal en metaal)?*

Op grond van de boringen kan worden aangenomen dat ecologisch materiaal goed bewaard is gebleven (niet nader onderzocht). Onder andere mestpakketten zijn duidelijk herkenbaar en bevatten onder andere herkenbare verbrande en onverbrande zaden, botmateriaal en metaal.

- *Welke bouwplattegronden of andere structuren zijn aanwezig? Waar zijn kelders, afvalkuilen, beer- en/of waterputten en erfafscheidingen aanwezig? Zijn er op de onderzoekslocatie nog sporen van de indeling van de achtererven terug te vinden, zoals kuilen, afvalputten, moestuinbedjes, (verharde) paden en schijthuisjes?*

Aangetroffen zijn de resten van een klein woonhuis (circa 6x8 m) met een erf erachter, en twee putten ((S1): beerput en (S4): waterput of beerput). Het huisje dateert op grond van de baksteenformaten uit circa de 17^e eeuw. Zowel de achtergevel als een deel van de voorgevel zijn opgebouwd uit baksteenformaten van 22x10x5 cm (gele steen). De kern van de voorgevel is vermoedelijk ouder, op grond van het baksteenformaat (24,5x 10x ?? cm) circa 15^e of 16^e eeuw. In de 17^e eeuw is er de voorgevel in gele baksteen voor deze oudere gevel geplaatst. Erfafscheidingen of afvalkuilen zijn niet aangetroffen.

- *In welke mate komen de aangetroffen structuren overeen, danwel wijken ze af van gegevens uit historische kaarten en schriftelijke bronnen?*

De afmetingen van het aangetroffen huisje komen overeen met hetgeen getekend staat op de kadastrale kaart van circa 1891. Op de kadastrale kaart van circa 1820 is het gebouw iets groter weergegeven. De kaarten van Blaeu en Van Deventer zijn te onnauwkeurig om ze voor een vergelijking te kunnen gebruiken. Deze kaarten geven slechts weer, dat er ter plaatse in de 16^e en 17^e eeuw al sprake was van bebouwing.

5 CONCLUSIE

Door het uitvoeren van een booronderzoek op de plaats van de heipalen en een (in diepte beperkte) opgraving ter plaatse van de funderings sleuven zijn de archeologische resten die verstoord worden door de nieuwbouw op Rodezand 24 gedocumenteerd. De resten op het overige deel van het perceel zijn in situ bewaard gebleven.

De locaties die verstoord zijn door het plaatsen van de heipalen zijn door het uitvoeren van het booronderzoek gedocumenteerd. Uit de boringen blijkt dat zich onder het niveau van de uitgegraven sleuven een rijk bodemarchief bevindt. Onder andere de vondst van verbrande granen, (vis)botresten en een fragment van een pijpenaarden beeldje en metaal uit de boringen tonen aan dat de resten goed geconserveerd zijn en ook inhoudelijk waardevolle informatie bevatten.

In de opgraving zijn de resten van een bescheiden 17^e-eeuws woonhuis met erf aangetroffen en twee 18^e/19^e-eeuwse beer- en/of waterputten. De kern van de voorgevel van het pand is op grond van de baksteenformaten vermoedelijk ouder, 15^e of 16^e eeuw. Delen van het 17^e-eeuwse pand zijn in het verleden al verstoord geraakt. Vermoedelijk is dit gebeurd bij de bouw (in de 20^e eeuw) van het onlangs gesloopte pand.

Vanwege het feit dat de meest interessante lagen niet opgegraven dienden te worden en ook de beer- en/of waterputten in situ bewaard zijn gebleven, zijn er weinig bijzondere vondsten gedaan. Er behoefde geen conservering van vondstmateriaal plaats te vinden. Daar er weinig bijzondere vondsten zijn gedaan is het ook niet mogelijk om onderzoek te verrichten naar de welstand aan de hand van de huisraad van specifieke bewoners van het pand. Door middel van een aanvullend archiefonderzoek is wel een beperkt aantal nadere gegevens over de bewoners/eigenaren van het pand bekend geworden. De gegevens gaan terug tot het tweede kwart van de 18^e eeuw. In 1738 waren de zusters Hovesteijn eigenaar van het pand. Later in de 18^e eeuw werd het verkocht aan de timmerman Leenderd Nielse.

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR⁶

Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, 2007: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1*. Gouda.

Kaart van Oudewater, Johannes Blaeu, 1647.

Kadastrale kaart gemeente Oudewater, 1891.

Barends, S., 1993, *Het Nederlandse Landschap, een historisch geografische benadering*, Utrecht.

Berendsen, H.J.A. en E. Stouthamer, 2001, *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta The Netherlands*, Assen.

Blijdenstijn, Ronald, 2005, *Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. 2^e druk, Utrecht.

Dasselaar, M. van, 2005, *Verkennd archeologisch onderzoek Marktstraat 37 te Oudewater*, ArcheoMedia rapport A05-582-I, Capelle aan den IJssel

Dasselaar, M. van 2006, *Archeologisch onderzoek bij de aanleg van riolering aan de Gouderaksedijk te Gouda*, ArcheoMedia rapport A04-349-R, Capelle aan den IJssel.

Dasselaar, M. van & M.W.A. de Koning, 2006: *Verkennd archeologisch onderzoek Rodezand 24 te Oudewater. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v. verkennende boringen*. Capelle aan den IJssel (ArcheoMedia project A06-232-I).

Deys, H.P., en P.C.J. van der Krogt, 1995: "Oudewater", in: C. Koeman en J.C. Visser, *De stadsplattegronden van Jacob van Deventer, Map 2 Nederland, Utrecht*, Alphen aan den Rijn.

Horsten, F., 1990, *Het Oudewater van Oudewater*, In: Berns et. al. ,Feestbundel aangeboden aan Prof. DR. D.P. Blok, Hilversum.

Janse, H, en van Straalen, Th. 1969, *De kerk van Oudewater*, Bull. KNOB 68, 29-40.

Koning, M.W.A. de, 2007: *Programma van Eisen opgraving (tot verstoringsdiepte bouwput) en booronderzoek (t.p.v. de heipalen) locatie Rodezand 24 te Oudewater*. Capelle aan den IJssel (ArcheoMedia project A06-422-E).

Ooijevaar, R.J. 1990, *Archeologie van de Lopikerwaard. Het ontstaan van Zuid-West-Utrecht*, Alphen aan den Rijn

Povée, H. 2004: *Tien eeuwen tussen Lek en IJssel, Geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard*.

Stoppelenburg N. en den Hertog, P., 2005, *Oudewater, de camera vergelijkt*, Leiden

Topografische kaart van Nederland, z.j.: Provincie Utrecht, schaal 1:25.000, Topografische Dienst, Emmen/ Wolters-Noordhoff bv, Groningen (cd-rom).

Verelst, K.M.F, 2004, *Archeologisch onderzoek in het plangebied Westerwal te Oudewater*, ADC rapport 299, Amersfoort

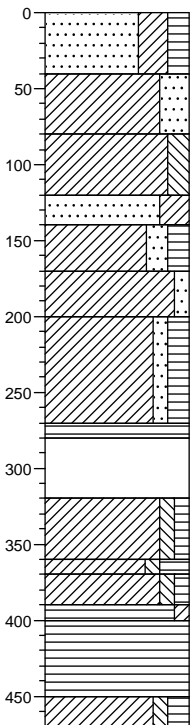
⁶ Inclusief alle bronnen die zijn gebruikt voor het bureauonderzoek (Van Dasselaar en de Koning, 2006).

Williams, G.L., 2006: *Oudewater Marktstraat 37. Een archeologische begeleiding*. Amersfoort (ADC Rapport 617).

BIJLAGE 1

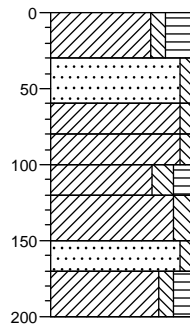
Boorstaten

Boring: 001

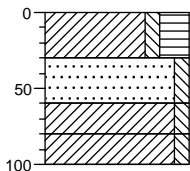
- 0 Zand, uiterst fijn, kleiig, matig humeus, donkergrijs
- 40
- ▲ 80 Klei, sterk zandig, matig roesthoudend, matig puinhoudend, licht grijsbruin
- ▲ 120 Klei, matig siltig, matig veenhoudend, grijs, veenbrokjes
- ▲ 140 Zand, uiterst fijn, kleiig, matig puinhoudend, lichtgrijs, mortel
- ▲ 170 Klei, matig zandig, matig humeus, zwak puinhoudend, bot
- ▲ 200 Klei, zwak zandig, matig veenhoudend, bruin
- ▲ Klei, zwak zandig, matig humeus, zwak puinhoudend, grijs, gelaagd veenbrok + mortellaag m1
- 270
- 280 Veen, mineraalarm, mest
- Lichtbruin, volledig hout schuingeplaatst m2
- 320 Klei, zwak siltig, zwak humeus, grijs
- 360
- ▲ 370 Klei, zwak siltig, sterk humeus, zwak schelphoudend, zwak houthoudend, donker bruin-grijs
- 390
- 400 Klei, zwak siltig, zwak humeus, grijs
- ▲ Veen, zwak kleiig, bruin
- 450 Veen, mineraalarm, matig houthoudend, bruin
- ▲ 470 Klei, zwak siltig, matig humeus, zwak houthoudend, grijs

Boring: 002

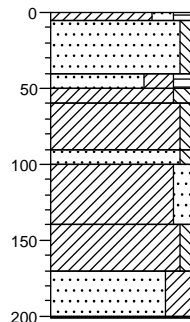
- 0 Klei, zwak siltig, sterk humeus, donker zwartgrijs
- 30
- ▲ 60 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, uiterst puinhoudend, licht geeloranje, ijsselsteen
- ▲ 80 Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, grijs
- ▲ 100 Klei, zwak siltig, zwak puinhoudend, grijs, mortel
- ▲ 120 Klei, matig siltig, matig humeus, zwak veenhoudend, grijs, veenbrokjes
- ▲ 150 Klei, matig siltig, zwak puinhoudend, grijs
- ▲ 170
- ▲ 200 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, matig puinhoudend, lichtgrijs, mortel
- Klei, zwak siltig, matig humeus, matig veenhoudend, bruin, gestuit op 2 m

Boring: 003

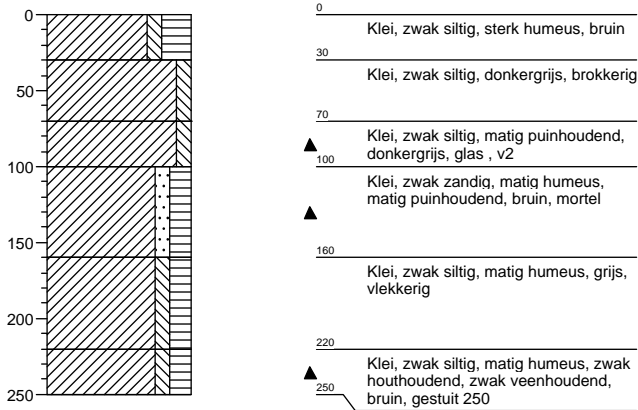
- 0 Klei, zwak siltig, sterk humeus, donker zwartgrijs
- 30
- ▲ 60 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, uiterst puinhoudend, licht geeloranje, ijsselsteen
- ▲ 80 Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, grijs
- ▲ 100 Klei, zwak siltig, zwak puinhoudend, grijs, gestuit

Boring: 004

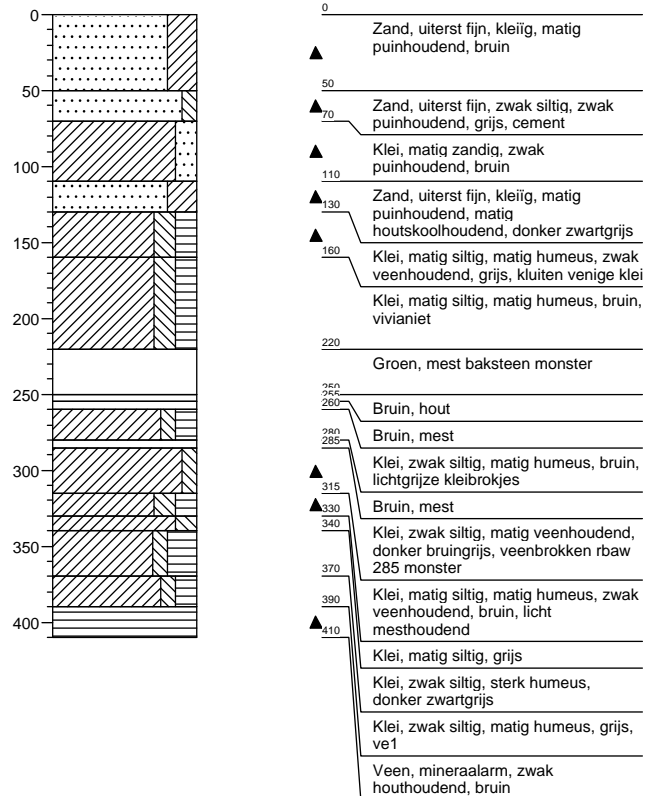

- 0 Klei, matig zandig, matig humeus, donkergrijs
- ▲ 40
- ▲ 60 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, sterk puinhoudend, geel
- Zand, uiterst fijn, kleiig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkergrijs
- 90
- 100 Klei, matig siltig, grijs
- ▲ 140 Klei, zwak siltig, grijs
- ▲ 170 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, lichtgrijs, mortel
- Klei, matig zandig, matig puinhoudend, donkergrijs
- 201 Klei, zwak siltig, matig houtschoolhoudend, donker zwartgrijs, sintels puin monster aw 140
- Zand, uiterst fijn, kleiig, donker zwartgrijs, sintels
- Gestuit

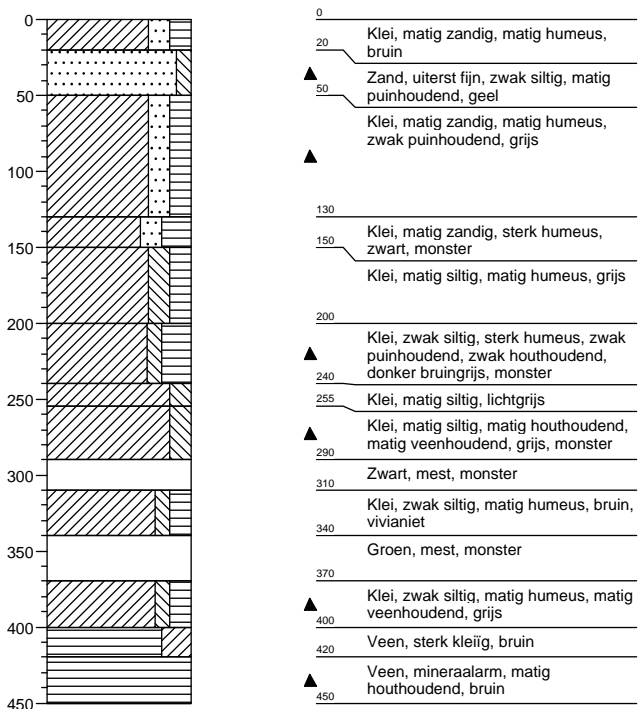
Boring: 005

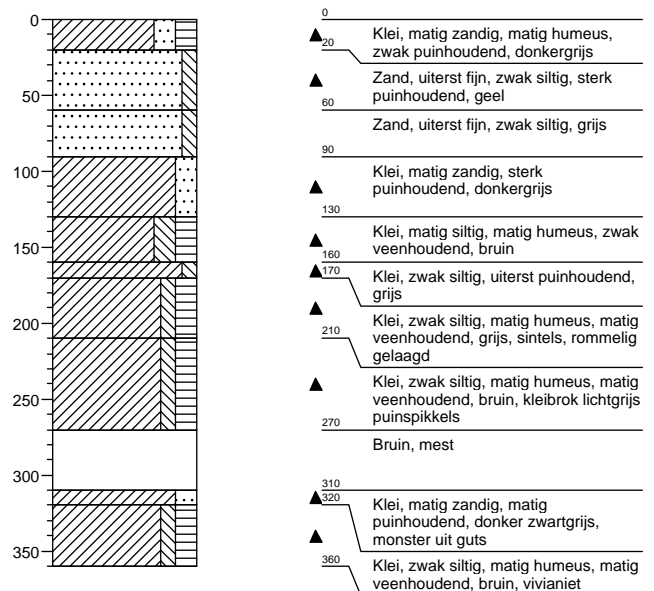
Boring: 006

Boring: 007

Boring: 008

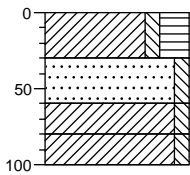

Lokatiennaam:

Projectnaam: Rodezand 24 te Oudewater

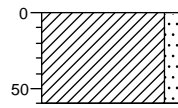
Projectcode: A07-062-O

Boring: 009

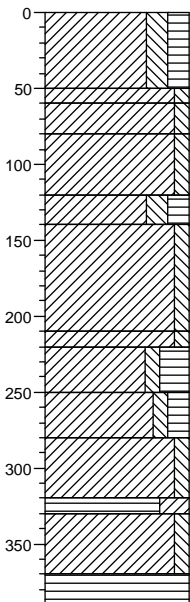
0	Klei, zwak siltig, sterk humeus, donker zwartgrijs
30	
▲ 60	Zand, uiterst fijn, zwak siltig, uiterst puinhoudend, licht geeloranje, ijsselsteen
▲ 80	Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, grijs
▲ 100	Klei, zwak siltig, zwak puinhoudend, grijs, gestuit

Boring: 010

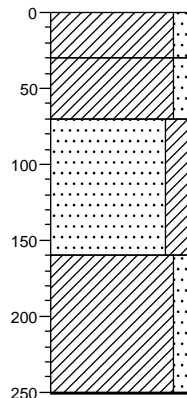
0	Klei, matig zandig, matig puinhoudend, grijs, rood + geel puin, gestuit
▲	
60	

Boring: 011

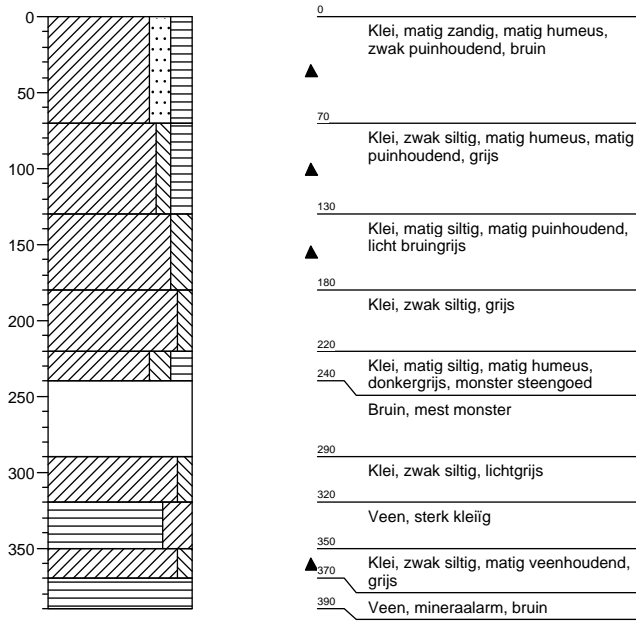
0	Klei, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, bruin
▲	
50	
▲ 60	Klei, zwak siltig, sterk puinhoudend, grijs
▲ 80	Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, groen, fosfaat
▲	
120	Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, grijs
140	Klei, matig siltig, matig humeus, bruin, roodbakend aw
▲	
180	Klei, zwak siltig, matig puinhoudend, donker grijsgrijs
210	
▲ 220	Klei, zwak siltig, sterk puinhoudend, grijs, rood baksteenpuin
250	Klei, zwak siltig, sterk humeus, bruin, monster
280	Klei, zwak siltig, matig humeus, bruin, baksteenspikkels
	Klei, zwak siltig, grijs
320	
330	Veen, sterk kleiig, bruin
	Klei, zwak siltig, licht grijsgrijs
370	
▲ 390	Veen, mineraalarm, zwak houthoudend, zwak riethoudend, bruin

Boring: 012

0	Klei, matig zandig, bruin, stukjes bot
30	
▲	Klei, matig zandig, matig puinhoudend, grijs
70	
▲	Zand, uiterst fijn, kleiig, matig puinhoudend, grijs, v4 pijpaaarde op 1.40
▲	
160	Klei, matig zandig, grijs, slappe zandige klei
251	Gestuit

Boring: 013

BIJLAGE 2

Determinatielijsten opgraving

Determinatielijst keramiek
A07-062-O
Rodezand 24 te Oudewater
Cis code 21173

vondst	put	vlak	spoor	vondstomstandigheden	aardewerksoort	vorm	glazuur	bodem	wand	rand/oor	min. Ind.
1	1	1		aanleg vlak	majolica	wandtegel	tin				2
1	1	1		aanleg vlak	roodbakkend	doofpot	lood		2	2	1
1	1	1		aanleg vlak	roodbakkend	indet	lood		2		2
1	1	1		aanleg vlak	roodbakkend	indet	lood		1		1
3	1	1	2		industrieel wit	vaas? beker?	tin		1		1
3	1	1	2		witbakkend	grape	koperoxide	2			1
3	1	1	2		roodbakkend	bord	lood	1			1
3	1	1	2		roodbakkend	bakpan	lood	1			1
3	1	1	2		roodbakkend	pispot	lood			1	1
5	2	1		aanleg werkput 2	industrieel wit	kopje	tin	1			1
6	3	1		aanleg werkput 3	roodbakkend	vuurtest	lood			1	1
6	3	1		aanleg werkput 3	industrieel wit	bord	tin	2		2	1
6	3	1		aanleg werkput 3	industrieel wit	bord	tin			1	1
6	3	1		aanleg werkput 3	industrieel wit	vaas	tin			1	1
6	3	1		aanleg werkput 3	industrieel wit	kopje	tin	1			1
6	3	1		aanleg werkput 3	roodbakkend	kom	lood			1	1
6	3	1		aanleg werkput 3	roodbakkend	indet	lood		2	3	5
6	3	1		aanleg werkput 3	roodbakkend	grape?	lood	1			1
6	3	1		aanleg werkput 3	industrieel rood	kom?	lood	1			1
6	3	1		aanleg werkput 3	witbakkend	indet	koperoxide		2		1
6	3	1		aanleg werkput 3	witbakkend	vergiet	koperoxide		1		1
6	3	1		aanleg werkput 3	roodbakkend	papkom	lood			1	1
6	3	1		aanleg werkput 3	majolica	wandtegel	tin				3
6	3	1		aanleg werkput 3	majolica	wandtegel	tin/mangaan				1
8	3	1	5		bouwmetaal	baksteen	geen				1
9	3	1	6		roodbakkend	bakpan	lood	1		1	1
9	3	1	6		roodbakkend	indet	lood		1		1
10	3	1	7		bouwmetaal	baksteen	geen				2

vondst	gewicht	bijzonderheden	productie plaats	herkomst gebied	begin datering	eind datering
1	182	blauw figuratief		Holland	1650	1700
1	560	geschulbt oor		lokaal	1650	1800
1	86	enkelzijdig geglazuurd		lokaal	1600	1800
1	14	spatjes glazuur		lokaal	1500	1700
3	22	nopjes		Nederland	1800	1950
3	84	Goudse groene		Holland	1750	1850
3	32	concentrische ringen		Nederland	1750	1850
3	34		Bergen op Zoom		1800	1900
3	104	met oortje, slibversiering		Holland	1750	1850
5	10	blauwe figuratieve beschildering, onderzijde: Farmers Joy pr		Nederland?	1850	1950
6	82			Holland	1750	1850
6	178	wit, reparatiegatje		Nederland	1800	1950
6	16	wit, reparatiegatje		Nederland	1800	1950
6	66	blauwe figuratieve beschildering		Nederland	1800	1950
6	8	wit		Nederland	1800	1950
6	80	met oortje		Holland	1850	1900
6	104			Holland	1800	1900
6	66	vreemde knik, misbaksel?		Holland	1600	1800
6	34	platte bodem, beroet		indet	1800	1950
6	20			Holland	1800	1900
6	10			Holland	1800	1900
6	4	slibversiering		Holland	1700	1800
6	160	blauw figuratieve beschildering		Holland	1675	1750
6	50	marmertegel		Holland	1750	1850
8	1940	geel, uit mal, gebarsten, 22 x 10 x 5 cm		Holland	1600	1700
9	74	beroet		Holland	1650	1750
9	28			Holland	1800	1900
10	1765	geel, sterk afgerond (gezaagd?), drempel, 22? x 10? x 5 cm		Holland	1600	1700

Determinatielijst bot
A07-062-O
Rodezand 24 te Oudewater
Cis code 21173

vondst	put	vlak	spoor	vondstomstandigheden	diersoort	botsoort	leeftijdsklasse
1	1	1		aanleg vlak	Kip	Tibia	
3	1	1	2		Large mammal	Wervel	
3	1	1	2		Schaap	Tand	
3	1	1	2		Rund	Heupbeen	
3	1	1	2		Rund	Metatarsus/metacarpus	
6	3	1		aanleg werkput 3	Rund	Koot	juveniel

Determinatielijst glas
A07-062-O
Rodezand 24 te Oudewater
Cis code 21173

vondst	put	vlak	spoor	vondstomstandigheden	vorm	onderdeel	min. Ind.	gewicht	kleur	bijzonderheden	begin datering	eind datering
2	1	1	1	uit boring 5	blaker?	rand + wand	1	4	kleurloos		1800	1950
3	1	1	2		fles	wand	2	24	groen		1750	1850